ארבעה מתו בעטיו של נחש. והא דכתיב (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ברוב בני אדם קאמר: **וש"מ** יש מיתה בלא חטא ויש יסורים בלא עון. ותע"ג דבמאי דקאמר אין יסורין בלא עון לא איתיתא: **כל** האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה. פירוש במאי דכתיב אשר יסכנון לא חטאו אלא מבזיה קדשים היו דכתיב (שמואל א ב) בטרם יקטירון החלב וגו':

מעבירים כתיב. הש"ס אלנו חולק על ספרים אלנו שכתוב בהם [1](מעבירים) וכן מצינו בירושלמי בשמשון והוא שפט את ישראל ארבעים שנה מלמד שהיו פלגתים ירדים ממנו כ' שנה אחר מותו כמו בחייו [2] וכל ספרים שלנו כתיב כ' שנה (שופטים טו): **מתוך** שהיה לו לפנחס לחטוא. ופליג אר' יונתן דאמר שביהס לא חטאו:

שהיה

מיתיבי אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה קנסת מיתה על אדם הראשון אמר להם מצוה קלה צויתיו ועבר עליה א"ל והלא משה ואהרן שקיימו כל התורה כולה ומתו א"ל [3]מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב וגו' הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"ש בן אלעזר אומר אף משה ואהרן בחטאם מתו שנא' [2]יען לא האמנתם בי [4]הא האמנתם בי עדיין לא הגיע זמנכם ליפטר מן העולם מיתיבי [5]ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכולהו גמרא לבר מישי אבי דוד דמפרש ביה קרא דכתיב [3]ואת עמשא שם אבשלום תחת יואב בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש אחות צרויה ואביגיל יואב וכי בת נחש הואי והלא בת ישי הואי דכתיב [4]ואחיותיהן צרויה ואביגיל אלא בת מי שמת בעטיו של נחש מני אילימא תנא דמלאכי השרת והא איכא משה ואהרן אלא לאו ר"ש בן אלעזר היא וש"מ יש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון ותיובתא דרב אמי [5]תיובתא: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר ראובן חטא אינו אלא מטועה שנאמר [5]ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד שכולן שקולים כאחת אלא מה אני מקיים [5]וישכב את בלהה פילגש אביו מלמד שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה תניא ר"ש בן אלעזר אומר מוצל אותו צדיק מאותו עון ולא בא מעשה זה לידו אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר [6]ארור שוכב עם אשת אביו ויבא חטא זה לידו אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אביו עלבון אמו תבע אמר אם אחות אמי היתה צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמד ובלבל את מצעה אחרים אומרים שתי מצעות בלבל אחת של שכינה ואחת של אביו והיינו דכתיב [7]אז חללת יצועי עלה [7](אל תקרי יצועי אלא יצועיי) כתנאי פחז כמים אל תותר ר' אליעזר אומר פזותה חבתה זלתה ר' יהושע אומר פסעתה על דת חטאת זנית ר"ג אומר פיללתה חלתה זרחה תפלתך אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי ר' אלעזר המודעי אומר הפוך את התיבה ודורשה [6]זעזועתה הרתעתה פרחה חטא ממך רבא אמר ואמרי לה ר' ירמיה בר אבא זכרת עונשו של דבר חלית עצמך חולי גדול פירשת מלחטוא: ראובן בני עלי בני שמואל דוד ושלמה ויואש: סימן: [7]אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה שנאמר [8]ושם שני בני עלי (עם ארון ברית האלהים) חפני ופנחס כהנים לה' סבר לה כרב דאמר רב פנחס לא חטא מקיש חפני לפנחס מה פנחס לא חטא אף חפני לא חטא אלא מה אני מקיים [9]אשר ישכבון את הנשים מתוך ששהו את קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום גופא אמר רב פנחס לא חטא שנאמר [10]ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן ה' וגו' אפשר בא לידו והכתוב מייחסו והלא כבר נאמר [11]יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאהלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות [6]אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה אלא לאו שמע מינה פנחס לא חטא אלא הא כתיב [9]אשר ישכבון [7]ישכבן כתיב והכתיב [12]אל בני כי לא טובה השמועה א"ר נחמן בר יצחק בני כתיב והכתיב מעבירים א"ר הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב והכתיב [13]בני בליעל מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני

כעטיו של נחש. כעצמו של נחש שהשיאה לחוה ולא בחטא אחר נגלה מטתו. בעטיו כמו עטה ועטם (דמיאל כ): **ואחיותיהם.** בבני ישי משמעי: **אלא לאו ר"ש בן אלעזר.** לאמר משה ואהרן בחטאם מתו ומודה בהמי: **כל האומר לאוכן חטא.** במעשה בלהה: **דכתיב.** בההוא קרא: **ויהיו בני יעקב וגו'.** להוליא מלבן שלא מחשדנו: **ויבא חטא זה לידו.** ויגזור הקב"ה שיהיו מן המקללים: **אחת של שכינה.** כך היה יעקב עושה בארבעה אהלי נשיו מעמיד מטה לשכינה ובאותו אהל שהוא רואה בו השכינה הוא בא ולן אותו הלילה: **חללת.** אותו שם שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלא כתיב יצועי עלית טעם אחר עד שלא נכנס אהל מועד היתה שכינה מצויה באהלי לדיקים: **פחז.** מוטריקון הוא: **פזותה.** לשון עמת פזיזת (לקמן דף פח.). **פזתה** מיהכת בעצמך ומטמת: **זלפה.** זלזלת: **פיללת.** להגלל מן החטא: **חלפה.** [8]ויחל משה (שמות לב): **ועזעזתה.** ירא לחטוא לר' אליעזר ור' יהושע מטה ולרבן גמליאל ולמודעי בקש לחטוא ולא חטא: **חלים.** חולי גדול להתאפק לבכות ילדך: **כל האומר בני עלי חטאו.** בחטא אים אינו אלא טועה ומיהו בבזיון קדשים חטאו: **דאמר רב.** לקמן בשמעתין פנחס לא חטא ויליף לה מקרא ור' יונתן ליף לה לחפני מהאי קרא דמקיים חפני לפנחס: **ששכו את קיניהן.** שהיו מסרבין להקריב שום קרבן אלא בקושי לכתיב (שמואל א ב) גם בטרם יקטירון את החלב וגו' וכשהיו זנות ויולדות בחוץ ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו משהין מלהקריבם והנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבו והיו שוהות שם ולא היו חוזרות אצל בעליהן עד שראו קיניהן קרבין והיו טהורות לקדשים ולכנם לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאילו שכבום שהיו מונעים אותן מפריה ורביה: **פנחס לא חטא.** בחטא אים דאשר יבכבון את הנשים אינו אלא חפני לבדו: **ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה'.** בשילה נוטל אפוד. הרי שמיחסו לשבט ומזכיר עליו שם פנחס אבי אביו: **אפשר בא חטא לידו והכתוב מייחסו.** לשבט ואת בן בני מייחסו אחריו והכתיב גבי עבירה דנותנים יכרת ה' לאיש וגו' והאי קרא בבא על הבכרת ועל הזונה מישתעי בדדרשינן ליה בחלו הן הנשרפין [פס.] דכתיב לעיל מיניה כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב וכעל בת אל נכר ודרשינן כי חלל יהודה קדש זו זונה וכן הוא אומר לא תהיה קדשה וגו' (כ): **ער.** חריף להכין ולהורות בין החכמים כדאמרי' בעירובין (דף נג:) אהרינת ערנית: **ואם כהן הוא כו'.** וכאן מייחס כהן מגיס מנחה אחר פנחס: **והכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם ה'.** אביהם היה מוכיחם: **והא כתיב מעבירים אמר** [1]**רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב.** קשה בעיני שם המכס הנזכר כאן כי אומר אני שטעות גדול הוא ול"ג לה להא מילתא שהרי בספרים מוגהים כתיב מעבירים וגם במסורה הגדולה במקום שמעניין שם כל התיבות דלא כתיב כהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והם מנויין ע"פ המשכון. וזו איזה קשיא דהאי מעבירים לאו לשון עבירה הוא אלא לשון ויעבירו קול במחנה (שמות לו) וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירים ומכריזין וקוראים עליכם והאי מעבירים לשון רבים הוא ואעפ ה' קאי ולאו אנכי עלי שהרי הם היו עוברים ולא היו מעבירים את אחרים:

בני

גליון הש"ס

גמ' ר' מתו בעטיו של נחש בו'. כאה"ק פ' בראשית ועל דא יהושע לא מת אלא בעטיו דנחש וכי' ובזה"ק פ' בראשית בפסוק ויחס ה' אלהים לאדם לאמר וגו' דאיסתלקו בגין דהוה עטיה דנחש דעמדם ממדם לו כגימין ואיתי דאמרי אף ישי: **שם** יתובתא. עי' בראש"מ פ' ישלח ד"ה איתמר ובפ' שופטים ד"ה ויקרא: תוס' ד"ה שקבלים בתיב ובו' ובבל פפ"ים שלנו. וכן מצינו בגמרא דף לג ע"א תוס' ד"ה ובעטיה בעמתנו דהמסורת אלנו מתחלק עם הש"ס. ומבגילה דף כב ע"א כתבו תוס' דרחל הוא כ' פסוקים ממוך לפרשה שלפניו וכן והקרבתם וכו"ת אלנו ויחל הוא ד' פסוקים מהפרשה וכן והקרבתם ג"פ ומ"ם מהרש"א שם ובפסחים דף קיז ע"א תוס' ד"ה שעתידים כתבו שלא יתקן שיהיה מזמור כ' פסוקים ואלו בספרים אלנו מזמור קיז הוא כ' פסוקים. ע' מהרש"א שם ע"א ובנגהדרין דף ד ע"א פירש"י שם דבכבשה ביחיד כתיב קרבנות אלא ומ"ם אלנו כתיב מקר. ובדף ד ע"א כ' רש"י דבפרשה וכיון כי יכולין כתיב בתוך אם יהיה אם שתע כתיב אלא. ובפ"ת אלנו גם כל' יהיה כי יכולין כתיב אלא. ובדף כ ע"א כתי' לבמרית וקרי להמרי' ובספרים אלנו גם בכתיב בלבדות. עוד שם דף קג ע"ב. ויחתר לו ויעתר לו מיבעיא ליה. ובספרים אלנו כתיב רעתר. ובר"ג דף ע ע"ב הלא פרוס כסון ובספרים אלנו כתיב בסון. ובי' כמ"ל שם כמהרש"ל. ובקרישין דף ל ע"ב. ויתמנה תליין של פסוקי' ומתקיים בס' לו בפסוק ויחפוש לו כי ליין בשם תלי תורה בפסוקים ובירושלמי שבכל תוס' בכתובות דף ז ע"ב דמתקלת כרכי אלהים חסר. ובספרים אלנו כתיב מלא. ובר"ש בחומש פ' תרומה יחת כל אשר לנוה הוא ר"ו יתיה ולפניו כתיב לת כלא ר'. עי' בראש"ם שם. ומהרש רבה שיב הפרים בפסוק אחזי לנו שוגלים שעלים ת"ר ברכה קדמאה מלא הגיעה חפר. ומשיה אינו כן אלא תרייסי חסר. ובברכות דף ז ע"ב כתי' בלבלתו ובספרי אלנו בר"ש פ ח כתיב בלבלתו. ובספרים דף ג ע"א ר' דטרור. ובספרים אלנו כתיב טהר חסר ר"ג. ובגדרים דף לו ע"ב לת דהוגד הוגד קרי ולא כתיב. ובספרים אלנו הוא קרי וכתיב כמ"ש הרי"ן שם. ובפסוק אני ה' אלהיך אשר הוצאתיך איתא בירושלמי ר"ה דסוכה דחסר ר'. ובספרים אלנו הוא מלא יו"ד. ומהרש ויקרא רבה פ' ט' ושם דקך. ת"ר יגלי ושם כתיב ובספרים אלנו כתיב כסון. ובפרכ"ש בחומש בראשית כ"ד דפליגאם חסר כתיב ובכל הספרים איתא מלא. ומהרש בראשית רבה פרשה ע"ז ר"ל אחר הנתרת כתיב ובכל הספרים אלנו כתיב הנתרת. ובערבין דף לג ע"א בתוספות ד"ה אשר דרש"י כ' דבכתיב ויקרא כ"ה אשר לא חומה והם כתבו דבכתיב אשר לו ויקרי לא ובספרים אלנו הכתיב לא בלא"ף והקרי לו מ"ש המר"ש שם:

מסורת הש"ס

א) [ויחמת פו.]. ב) כ"ב ח". ג) [נ"ל עכ"ל] ד) רש"ל מ"ז ועי' רש"י. ה) [שון רחם. ו) נ"ל אלשיבי. ז) יומא ט.. ח) סנהדרין פב. ט) [עי' תוספות סנהדרין ד. ד"ה וכמגן]. י) נ"ל כמו רחל משם. כ) [דברים כג]. ל) מהרש"ל נזרם רבה. מ) [נ"ל מעבירים].

תורה אור השלם

1 הכל באשר לבל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא ולזבח ולאשר איננו זבח כטוב כחטא הנשבע כאשר שבועה ירא: קהלת ט ב
2 ויאמר יי אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם: במדבר כ יב
3 ואת עמשא שם אבשלם תחת יואב בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגל בת נחש אחות צרויה אם יואב:
שמואל ב יז כה
4 ואחיותיהם צרויה ואביגיל ובני צרויה אבשי ויואב ועשה אל שלשה:
דברי הימים א ב טז
5 ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא הלך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר:
בראשיה לה כב
6 ארור שכב עם אשת אביו כי גלה כנף אביו ואמר כל העם אמן:
דברים כז כ
7 פחז כמים אל תותר כי עליה נשבבי אביך אז חללת יצועי עלה:
בראשית מט ד
8 ועלה האיש ההוא מעיר מימים ימימה להשתחות ולזבח ליי צבאות בשלה ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים ליי: שמואל א א ג
9 ועלה קנו מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד:
שמואל א ב כב
10 ואחיה בן אחטוב אחי איכבוד בן פינחס בן עלי כהן יי בשלו נשא אפוד והעם לא ידע כי הלך יונתן: שמואל א יד ג
11 יכרת יי לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליי צבאות: מלאכי ב יב
12 אל בני כי לא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעברים עם יי:
שמואל א ב כד
13 ובני עלי בני בליעל לא ידעו את יי:
שמואל א ב יב

רבינו חננאל

ד' מתו בעטיו של נחש. כבר פירשנהו.

מוסף רש"י

ארבעה מתו בעטיו של נחש. בעצמו של נחש, כלומר לא היו ראוין למות אלא שנגזרה גזרת מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעצמו של נחש. בעטיו, תרגום של עצתו, כדכתיב (דמיאל ו) אתייעטו כל כו' וכן **בעטיו של נחש.** בעצמו של נחש שהשיאה לחוה ולא בחטא אחר מטתו. בעטיו כמו עטה ועטם (דמיאל כ): **ואחיותיהם.** בבני ישי משמעי: **אלא לאו ר"ש בן אלעזר.** לאמר משה ואהרן בחטאם מתו ומודה בהמי: **כל האומר לאוכן חטא.** במעשה בלהה: **דכתיב.** בההוא קרא: **ויהיו בני יעקב וגו'.** להוליא מלבן שלא מחשדנו: **ויבא חטא זה לידו.** ויגזור הקב"ה שיהיו מן המקללים: **אחת של שכינה.** כך היה יעקב עושה בארבעה אהלי נשיו מעמיד מטה לשכינה ובאותו אהל שהוא רואה בו השכינה הוא בא ולן אותו הלילה: **חללת.** אותו שם שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלא כתיב יצועי עלית טעם אחר עד שלא נכנס אהל מועד היתה שכינה מצויה באהלי לדיקים: **פחז.** מוטריקון הוא: **פזותה.** לשון עמת פזיזת (לקמן דף פח.). **פזתה** מיהכת בעצמך ומטמת: **זלפה.** זלזלת: **פיללת.** להגלל מן החטא: **חלפה.** [8]ויחל משה (שמות לב): **ועזעזתה.** ירא לחטוא לר' אליעזר ור' יהושע מטה ולרבן גמליאל ולמודעי בקש לחטוא ולא חטא: **חלים.** חולי גדול להתאפק לבכות ילדך: **כל האומר בני עלי חטאו.** בחטא אים אינו אלא טועה ומיהו בבזיון קדשים חטאו: **דאמר רב.** לקמן בשמעתין פנחס לא חטא ויליף לה מקרא ור' יונתן ליף לה לחפני מהאי קרא דמקיים חפני לפנחס: **ששכו את קיניהן.** שהיו מסרבין להקריב שום קרבן אלא בקושי לכתיב (שמואל ב ב) גם בטרם יקטירון את החלב וגו' וכשהיו זנות ויולדות בחוץ ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו משהין מלהקריבם והנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבו והיו שוהות שם ולא היו חוזרות אצל בעליהן עד שראו קיניהן קרבין והיו טהורות לקדשים ולכנם לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאילו שכבום שהיו מונעים אותן מפריה ורביה: **פנחס לא חטא.** בחטא אים דאשר יבכבון את הנשים אינו אלא חפני לבדו: **ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה'.** בשילה נוטל אפוד. הרי שמיחסו לשבט ומזכיר עליו שם פנחס אבי אביו: **אפשר בא חטא לידו והכתוב מייחסו.** לשבט ואת בן בני מייחסו אחריו והכתיב גבי עבירה דנותנים יכרת ה' לאיש וגו' והאי קרא בבא על הבכרת ועל הזונה מישתעי בדדרשינן ליה בחלו הן הנשרפין [פס.] דכתיב לעיל מיניה כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר ודרשינן כי חלל יהודה קדש זו זונה וכן הוא אומר לא תהיה קדשה וגו' (כ): **ער.** חריף להכין ולהורות בין החכמים כדאמרי' בעירובין (דף נג:) אהרינת ערנית: **ואם כהן הוא כו'.** וכאן מייחס כהן מגיס מנחה אחר פנחס: **והכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם ה'.** אביהם היה מוכיחם: **והא כתיב מעבירים אמר** [1]**רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב.** קשה בעיני שם המכס הנזכר כאן כי אומר אני שטעות גדול הוא ול"ג לה להא מילתא שהרי בספרים מוגהים כתיב מעבירים וגם במסורה הגדולה במקום שמעניין שם כל התיבות דלא כתיב כהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והם מנויין ע"פ המשכון. וזו איזה קשיא דהאי מעבירים לאו לשון עבירה הוא אלא לשון ויעבירו קול במחנה (שמות לו) וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירים ומכריזין וקוראים עליכם והאי מעבירים לשון רבים הוא ואעפ ה' קאי ולאו אנכי עלי שהרי הם היו עוברים ולא היו מעבירים את אחרים:

(שם כ) דכתיב עצתו ושפע (בראש' יז). **עלבון אמו תבע.** שבשמתה רחל נטל יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר בהאהל רחל ולא בשאר אהלים ונתנה בהאהל בלהה, כדי לאוכן ותבע עלבון אמה (בראשית לה כב). **מתוך ששהו את קיניהן.** שהיו מכיאות כתולות יתר לידתן ליטהר לאכל בקדשים, והם היו בעלי ניאות היו מתרבלין בהקרבתן והנשים מתחיות שם עד שיקריבום ומשתהות מלחזור לחקומן אצל בעליהן ומבטלן את הנשים מפריה ורביה (יומא פ).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com